

PATENT LİSANSI

I-PATENT LİSANSI SÖZLEŞMESİ

A)KONUSU

551 sayılı PatentHKHKHK 5. maddesine göre yeni, tekniğin bilinen durumunu aşan ve sanayiye uygulanabilir olan buluşlar, patent verilerek korunur. Teknik veya endüstriyel bir buluş patent hakkı elde edildiğinde sahibine inhisari bir kullanma hakkı vermektedir. Patent hakkı alınmadığı sürece “üretim sırrı” olarak korunabilecek bir bilgi, patent alınması ile Patent HKHKHK nun sağladığı korumadan yararlanacaktır. Patent sahibi de herkese karşı ileri süreceği mutlak hakka sahip olacaktır.(PatentHKHKHK 73)

Patent elde etmek için Kararnamede aranan maddi ve şekli şartların doldurulmuş olması gerekmektedir. Maddi şartlar Kararnamenin aradığı nitelikte bir buluşun varlığı, şekli şartlar ise Kanunen aranan şekli prosedürün yerine getirilmiş olmasıdır.

KHKnın 6. maddesinde sayılanlar buluş niteliğinde olmadığı için KHK kapsamı dışında kalırlar. KHK 6. madde;

“Aşağıda sayılanlar buluş niteliğinde olmadıkları için bu Kanun Hükmünde Kararname kapsamı dışında kalır:

a - Keşifler, bilimsel teoriler, matematik metotları;

b - Zihni, ticari ve oyun faaliyetlerine ilişkin plan, usul ve kurallar;

c - Edebiyat ve sanat eserleri, bilim eserleri, estetik niteliği olan yaratmalar, bilgisayar yazılımları;

d - Bilginin derlenmesi, düzenlenmesi, sunulması ve iletilmesi ile ilgili teknik yönü bulunmayan usuller;

e - İnsan veya hayvan vücuduna uygulanacak cerrahi ve tedavi usulleri ile insan, hayvan vücudu ile ilgili teşhis usulleri;

Bu maddenin birinci fıkrasının (e) bendindeki hüküm bu usullerin herhangi birinde kullanılan terkip ve maddeler ile bunların üretim usullerine uygulanmaz.

Bu maddenin birinci fıkrasında sayılanlar için münhasıran koruma talep edilmesi halinde patent verilmez.

Aşağıda belirtilen buluşlar patent verilerek korunmaz:

a - Konusu kamu düzenine veya genel ahlaka aykırı olan buluşlar,

b - Bitki veya hayvan türleri veya önemli ölçüde biyolojik esaslara dayanan bitki veya hayvan yetiştirilmesi usulleri”

Bu hükümler çerçevesinde istisnalar dışında kalan ve PatentHKHKHK md. 5 de aranan şartları sağlayan buluşlar patent hakkı elde etmiş olurlar.

B) GENEL OLARAK PATENT LİSANS SÖZLEŞMESİ

Yukarıda belirtildiği üzere, teknik veya endüstriyel bir buluş için patent elde edildiğinde, patent sahibi mutlak etkili bir hakka sahip olmaktadır. Gerek patent gerekse patent başvurusu hakkı başkasına devredilebilir, miras yolu ile intikal edebilir, kullanma hakkı lisans konusu olabilir.(PatentHKHKHK m.86)

Patent hakkı sahibi işte bu inhisari kullanma hakkını istediği takdirde üçüncü kişilere lisans sözleşmesi yolu ile yayabilmektedir. Kararnamenin 88. maddesine göre patent başvurusunun veya patentin kullanma hakkı milli sınırların bütünü içinde veya bir kısmında geçerli olacak şekilde lisans sözleşmesine konu olabilir ve aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, lisans alan patentin koruma süresi boyunca milli sınırların bütünü içinde patent konusu buluşun kullanılmasına ilişkin her türlü tasarrufta bulunabilir. Patent lisansları belli sınırlamalarla (zaman,yer) inhisari olarak verilebileceği gibi inhisari olmadan da verilebilir.

Patent lisansında teknik bilginin kullanım imkanının olması vazgeçilmez şarttır. Aksi halde sözleşme konusunun baştan itibaren imkansız olması gibi bir durum doğar ki, bunun sonuçları daha önce incelenmişti.

PatentHKHKHK 92/3 maddesine göre patent lisansları patent siciline kayıt edilmeleri ile birlikte iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilirler. Patent siciline kayıt edilmemiş lisans haklarının patent üzerinde hak kazanmış olan iyi niyetli kişilere karşı ileri sürülmesi mümkün olmayacaktır. Hükümde lisans hakkının ileri sürüleceği belirtilmiş olmasına rağmen bunun lisans alan mı yoksa lisans veren tarafından mı ileri sürüleceği açıklıkla anlaşılacakla birlikte, hükmün lisans alana da böyle bir hak verdiği yönünde yorumlanması gerekir. Ancak sicile tescil edilmemiş lisanslar için böyle bir hak söz konusu olmamaktadır.¹

---

¹ Saibe Oktay ÖZDEMİR, Sınai Haklara İlişkin Patent Sözleşmeleri ve Rekabet Hukuku Düzenlemelerinin Lisans Sözleşmelerine Uygulanması, Beta Yayınları, İstanbul, 2002, s.102

Diğer yandan lisans sahibi eğer lisans sözleşmesinde alt lisans tanıma hakkı verilmiş ise alt lisanslar tanıyabilir ve bunu sicile kayıt da ettirebilir.(PatentHKHKHK m.88/5)

Eğer inhisari bir lisans sicilde kayıtlı ise lisans alan bu hakkını sonraki lisans alanlara ileri sürebilecektir. İnhisari lisans tanındıktan sonra lisans veren tarafından başka lisanslar da tanınması halinde inhisari lisans sahibinin buna itiraz hakkı olduğu Kararnamede açıkça düzenlenmektedir.(m.88/4). Zaten eğer bir lisans hakkı patent siciline tescil edilmişse bununla bağdaşmayan hiçbir hakkın tescil edilmemesi gerekir. Çünkü patent sicilinin aleniliği vardır.(m. 92/4) Ancak itiraz edilmesi, lisans alanların sözleşmesinin geçersizliği anlamına gelmez, fakat onların sözleşmeden doğan borcun yerine getirilmemesine ilişkin dava haklarını kullanmalarına sebebiyet verir. Eğer bu üçüncü kişiler inhisari lisans lehine kaydedilen kişiden daha önce lisans sözleşmesi yapmışlarsa, hakları geçerli olarak kalacaktır. Bu durumda da inhisari lisans alanın sözleşmenin yerine getirilmemesine ilişkin dava hakkı saklı kalır.

Aksi sözleşmede belirtilmemişse inhisari lisans hakkı tanıyan patent sahibi kendisi de patenti kullanmama yükümlülüğü altına girmiş olmaktadır (md. 88/4). Eğer bir inhisari olmayan lisans hakkı tanınmışsa, patent sahibi, hakkı kendisi kullanabileceği gibi başkalarına da lisans hakkı tanıyabilir.

Lisans sözleşmesi patent başvurusu yapılmadan yapılabileceği gibi başvuru yapıp, henüz patent alınmadan da yapılabilmektedir.

C) PATENT LİSANS SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Lisans sözleşmesinin BK da düzenlenmemesi doktrini lisans sözleşmesinin Kanunda düzenlenen sözleşme tiplerinden birine sokulup sokulamayacağı gayreti içine itmiştir. Doktrinde lisans sözleşmesine hasılat kirası sözleşmesi, alım-satım sözleşmesi ve de ortaklık sözleşmesi hükümlerinin uygulanması gerektiğine ilişkin çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.²

Doktrinde ortaya çıkan yeni görüşe göre patent lisansı sözleşmesi ve de genel olarak lisans sözleşmesi, konusu gayrimaddi bir mal olan ve bir tarafında lisans verenin diğer tarafında ise lisans alanın bulunduğu iki taraflı, isimsiz yani atipik bir sözleşmedir. Borçlar Kanunundaki hiçbir sözleşmeye tam olarak uymayan ve duruma göre Kanunda düzenlenen hasılat kirası, satış ya da ortaklık sözleşmesi gibi sözleşmelere benzerlik gösteren bu sözleşmeye, her özel durumda, lisans sözleşmesinin ekonomik işlevini de göz önünde tutarak, bu

---

² Bkz. Ali Necip ORTAN, Patent Lisansı Sözleşmesi, Ankara, 1979, s.22 vd.(naklen Bahadır ERDEM, Patent Hakkının korunması ve Patent Hakkına Uygulanacak Hukuk, Beta Yayınları, 2.Bası, İstanbul, 2002, s.136)

sözleşmelerin hükümlerinin kıyasen uygulanması, sözleşmenin hukuki niteliğine en uygun çözüm olacaktır.³

D) PATENT LİSANS SÖZLEŞMESİNİN ŞEKLİ

Patent lisans sözleşmesinin şekli için Borçlar Kanununda herhangi bir şekil kuralı getirilmemiştir. PatentHKHKHK'nın getirdiği düzenlemeye göre ise patent lisansı sözleşmesi ancak yazılı şekilde yapılmalıdır. PatentHKHKHK 86. maddesi 2.fıkrasında patent başvurusu ve patent üzerindeki sağlararası işlemler yazılı şekle tabidir denmektedir. Bu hükme göre patent lisans sözleşmesi yazılı şekil kurallarına göre tabi olmalıdır. Bu yazıllık kuralının adi şekilde yazılmış olması veya noter tarafından düzenleme şeklinde yapılmış olması tarafların tercihine bağlı bir durumdur. Fakat patent başvurusu ve patentten doğan haklar iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için patent siciline kayıt ettirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde patent lisans sözleşmesi iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Bu kayıt içinde PatentHKHKHK'nın uygulanma şeklini gösteren yönetmelikte tescil için yapılan sözleşmede imzaların onaylanmış olmasını aramaktadır. Dolayısıyla da akit tarafların patent lisansı sözleşmesini her ne kadar adi yazılı şekilde yapma hakları olsa da bu sözleşmedeki imzaların noter tarafından tasdiki gerekmektedir. Bu durum da tarafları sözleşmenin düzenlenmesi konusunda sözleşmenin noterde yapılmasına teşvik etmektedir.

E) PATENT LİSANS SÖZLEŞMESİNİN TÜRLERİ

1) Kullanım Şekline Göre Patent Lisans Sözleşmeleri

Lisans alana sağlanan lisans hakkının kapsamının belirlenmesi anlamına gelen kullanım şekline göre patent lisansı sözleşmesinde yapılan ilk ayırım “geliştirme lisansları” ve “yeniden yapma lisansları”dır. Bu tip lisanslarda verilen mamulün, geliştirilmesi ya da modele göre yeniden yapılması söz konusudur.

İkinci ayırım ise “üretim lisansı”dır. Üretim lisansı ile lisans alana sadece lisans konusu olan patente dayalı olarak üretimde bulunma yetkisi verilir. Lisans alanın, malların üretimi dışında herhangi bir şekilde kullanım ve satımı için yetkisi yoktur. Ancak lisans veren, lisans alanca üretilen malları bizzat veya tayin ettiği kişi tarafından satın almak mükellefiyeti altındadır. Çoğu kez bu tip lisanslarda, lisans alana bir de, üretim için gerekli olan ham maddeleri lisans verenden alma yükümlülüğu de getirilebilmektedir. Doktrin, lisans verenin üretilen malları lisans alandan alma yükümlülüğünü yerine getirmemesi yanı

---

³ Bkz. AYİTER 109;NOVIER 180;TANDOĞAN 29;ORTAN Patent Lisansı, 38-40 (naklen Bahadır ERDEM, s.136,137)

temerrüde düşmesi durumunda, lisans alana, ürettiği malları Borçlar Kanunu m. 92 uyarınca satma hakkının verilmesi gerektiği düşüncesindedir.⁴

Kullanım şekline göre yapılan diğer ayrımlar ise, “montaj lisansı”, “kullanım lisansı”, “ithal lisansı sözleşmesi”, “ihraç lisansı sözleşmesi” ve son olarak da “satış lisansı sözleşmesidir”.

“Montaj lisansı” ile kast edilen lisans verenden sağlanacak teknik, resim, model, tanıtma ve tasvirlerle göre teslim alınmış parçaların lisans alan tarafından bir araya getirilip nihai ürüne dönüştürülmesidir. Montaj lisansları çoğu zaman yeniden yapma lisansı ile bir arada olduğundan bu tip lisanslara “yapma-montaj lisansı” denilmektedir.

Kullanım şekline göre ayrılan lisans sözleşmelerinden az rastlanan bir diğer tür ise, “kullanma lisansı sözleşmesi”dir. Bu lisans tipinde, lisans alan kendi işletmesi için gerekli olan, lisans verene ait patente bağlanmış temel makine ve yardımcı araç ve gerecinin, kullanım hakkını elde eder. Ancak, lisans alanın, üretim ya da satım yetkisi bulunmamaktadır Doktrinde, bu tip lisans sözleşmesinin, adi kira ya da hasılat kirası benzeri bir hukuki ilişki doğurduğu söylenmektedir.⁵

İthal lisans sözleşmesi, adından da anlaşılacağı gibi, lisans alana ülke sinde patent hukukunca korunan ürünleri yabancı bir ülkeden getirme olanağı tanıyan ve lisans alanın bunları, ülkesinde ticari alana intikal ettiği sözleşmedir. “İhraç lisans sözleşmesi” ise, ithal lisans sözleşmesinin tam tersidir. Yani bu sözleşmede, lisans alana patente bağlanmış malları ihraç etme yetkisi verilmektedir Ancak. ülkesellik ilkesi gereği, bu malların ihraç edilen ülkede korunmaya değer görülmesi gerekmektedir.

“Satış lisansı sözleşmesi’ne gelince, bu lisans tipinde, lisans alana, lisans konusu malları, piyasaya sürerek ticari alana intikal ettirme yetkisi tanınmaktadır. Gerçek bir satış lisansı sözleşmesinde, özellikle lisans alanın lisans konusu mallarını satış anında lisans verene ait depodan teslim etmesi gerekmektedir. Eğer lisans alan malları lisans verenin deposundan değil de, kendi deposundan teslim ediyorsa, bunun artık bir satış lisansı değil, bir satım sözleşmesi olduğu belirtilmektedir. Bu durumda artık malların mülkiyeti lisans alandadır ve patent serbest hale gelmiş demektir, lisans alan malları satarken üçüncü bir kişinin yardımına başvurabilir ancak lisans sözleşmesinden doğan hakkını devir edemez yani bir alt lisans veremez.⁶

---

⁴ Bkz. ORTAN s.135, Ali Sait YÜKSEL, Patent ve Lisans Sözleşmesi Hukuku, Marmara Üniversitesi Yayınları no:471, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayın no:384, İstanbul, 1989 , s.86 (naklen ERDEM s.142)

⁵ ORTAN s.136, YÜKSEL s.87 (naklen ERDEM s.142)

⁶ ORTAN s. 139; YÜKSEL s.87 (naklen ERDEM s.143)

2) Yöre İle Sınırlı Patent Lisansı Sözleşmeleri

Bu lisans sözleşmesi tipinde, lisans veren sınırlandırdığı kullanım alanı içinde patentten doğan inhisarı hakkını lisans alana karşı ileri sürmeme yükümlülüğü altındadır. Böyle bir sınırlamanın lisans sözleşmesinde yer almaması halinde, lisans alan, koruma hakkının tanınmış olduğu ülkede yöresel sınırlamaya bağlı olmaksızın söz konusu hakkını kullanabilir

Ulusal bir korunma hakkının lisans alana belli bir ülkede ve belirlenen sınırlar içinde yararlanmak üzere verilmesi halinde buna, “mıntıka, yöre lisansı”, yok eğer patent lisansı bütün ülkelerde geçerli olmak üzere veriliyorsa buna da, “dünya lisansı” adı verilmektedir.

3) Süre İle Sınırlı Patent Lisansı Sözleşmeleri

“Süre ile sınırlı lisans sözleşmesi”, akit tarafların, lisans konusu patentten doğan hakların kullanımı konusunda belirli bir süre saptamalarıdır. Eğer lisans sözleşmesi için böyle bir süre saptanmamış ise o taktirde zamanla sınırlanmamış bir lisans sözleşmesi vardır ve ilke olarak bu lisans sözleşmesi, patente ilişkin koruma hakkının sona ereceği tarihe kadar devam eder. Yani, patent hakkının bittiği tarihte otomatik olarak lisans hakkı da sona erecektir Lisans sözleşmesinin devamı süresince üretilen malların satımının, süre bittikten sonra da devam edeceği belirtilmektedir.

4) Kişiyeye Bağlı Patent Lisansı Sözleşmeleri - İşletmeye Bağlı Patent Lisansı Sözleşmeleri

“Kişiyeye bağlı lisans sözleşmesi”, lisans alanın kişiliği göz önüne alınarak verilmiş olan lisans haklarında söz konusu olur. Lisans alanın kişiliği, bu sözleşmede o derecede önemlidir ki bu lisans sözleşmesinin bir başka kişiyeye sözleşme ile devri yahut da miras yolu ile devri mümkün değildir. Bu sözleşmede, lisans alan ileride işletmesini başkasına devretse bile bu devir ile lisans hakkı da işletmenin yeni sahibine geçmez ve lisans sahibinde kalmaya devam eder. Lisans sahibinin daha sonra yeni bir işletme açması durumunda da, lisans hakkını bu yeni işletmede değerlendirmesi mümkündür. Özellikle, lisans sözleşmesinin bir ortaklık sözleşmesi amacıyla yapıldığı hallerde, bu tip lisans sözleşmeleri önem kazanmaktadır.⁷

“İşletme lisansı sözleşmesi” ise, kişisel lisans sözleşmesinin aksine, özellikle ekonomik bir bütünlük içindeki işletme göz önünde tutularak akdedilen lisans sözleşmesidir. Bu sözleşmede, işletmenin bir başkasına devri halinde artık, lisans hakkı da, devredilen işletmenin yeni sahibine geçmektedir. Ancak, lisans sözleşmesinde bunun aksinin de kararlaştırılması mümkündür.⁸

⁷ ORTAN s.143 (naklen ERDEM. s.144)

⁸ ORTAN s.144; YÜKSEL s.88 (naklen ERDEM s.144)

5) Teknik Olarak Sınırlanmış Patent Lisansı Sözleşmeleri

“Teknik olarak sınırlanmış lisans sözleşmeleri”, ile kast edilen, lisansa konu olan patentin. ana patent mi, ek patent mi ya da her ikisinin de bir ara da mı olduğu konusunu tarafların, sözleşmenin yapılması sırasında saptadıkları lisanslardır.

6) Nicelik Bakımından Sınırlanmış Patent Lisansı Sözleşmeleri

“Nicelik bakımından sınırlanmış lisans sözleşmeleri” de, örneğin, lisans alanın yıllık, hatta aylık üretim miktarının sözleşmede saptanan en çok veya en az ölçüde yapmak zorunda olduğu lisans sözleşmeleridir.

7) Lisans Bedelinin Saptanış Şekline Göre Patent Lisansı Sözleşmeleri

“Lisans bedelinin saptanış şekline göre lisans sözleşmeleri”, “parça lisansı”, “götürü lisans” ve “karışık lisans” olarak ayrılmaktadır. “Parça lisansı” ile kast edilen, lisans bedelinin saptanması konusunda lisans verenle alan arasında üzerinde anlaşmaya varılan bir hesaplaşma şeklidir. Bu hesaplama şeklini içeren lisans sözleşmesinde lisans alan, lisans konusu patentten belli sayıdaki yararlanmaya bağlı olarak, örneğin, üretim başına, kullanım, ticari alana intikal ve satışlara göre, periyodik bir şekilde lisans verene bedel ödemek zorunda kalmaktadır. Bu hesaplama ya parça başına saptanan bir bedel ya da yine parça başına saptanan belli bir değer yüzdesi olarak yapılmaktadır.

“Götürü lisans” ise genellikle az rastlanan bir lisans seklidir ve bu lisans sözleşmesinde, lisans bedeli taraflarca önceden kesin olarak saptanmaktadır. Bu da bir yerde lisans alana sağlanmış olan lisans hakkının karşılığı olan satım bedeli ne benzer bir nitelik taşımaktadır. Bu belirli bedelin bir defada ödenmesi mümkün olduğu gibi, belli taksitlere bağlanarak da ödenmesi mümkündür.

“Karışık lisans” da ise, lisans bedeli karışık bir şekilde kısmen saptanmış belli bir miktar kısmen de parça başına olarak hesaplanmaktadır.

8) Lisansın Doğan Hakkın İçeriğine Göre Patent Lisansı Sözleşmeleri

Hukuki yönden lisans sözleşmeleri arasındaki en önemli ayırım şüphe yok ki, lisansın doğan hakkın içeriğine göre yapılan ayırımdır ki, o da bilindiği gibi. “basit lisans sözleşmesi” ve de “inhisari lisans sözleşmesi” ayırımıdır. Patent hakkı sahibi, sahibi olduğu patent hakkının kullanımını dilerse basit lisans, dilerse de inhisari lisans şeklinde verebilir. 551 sayılı Patent KHK’nın 88. maddesine göre de, “lisans, inhisari lisans veya inhisari olmayan lisans şeklinde verilebilir. Aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, lisans inhisari değildir”.

a) Basit Lisans

Basit lisans, patent hakkı sahibi lisans verenin, sahip olduğu patentin kullanım hakkını lisans alana verdiği ancak bu hakkı verirken aynı zaman da, kendi kullanım hakkını, yahut da bir üçüncü kişiye, bir başka lisans sözleşmesi ile aynı patenti kullandırma hakkını, saklı tuttuğu lisans sözleşmesidir. Tanımından da kolaylıkla anlaşılacağı üzere, basit lisans alanın rekabet gücü zayıftır. 551 sayılı Patent KHK'nin 88. maddesinin hükmüne göre de, "lisans veren patent konusu buluşu kendi kullanabileceği gibi, üçüncü kişilere aynı buluşa ilişkin başka lisanslar da verebilir."

b) İnhisari Lisans

İnhisari lisans ise, basit lisansın tersine, patent hakkı sahibi lisans verenin, bu hakkın kullanımını verirken, aynı hak için bir başkasına lisans vermemeyi ve aynı zamanda kendisinin de, lisans konusu hakkı bizzat kullanmayacağı konusunda, yükümlülük altına girdiği sözleşmedir. 551 sayılı Patent KHK'nin 88. maddesine göre, "İnhisari lisans söz konusu olduğu zaman, lisans veren başkasına lisans veremez ve hakkını açıkça saklı tutmadıkça, kendisi de patent konusu buluşu kullanamaz". Demek ki prensip lisans verenin, lisans konusunu kullanamaması olmakla birlikte sözleşmede açıkça belirtmesi halinde, lisans konusunu bizzat kullanması, inhisari lisans da mümkün olabilmektedir.

İnhisari lisans özellikle, lisans verenin yeni bir coğrafi bölgede kullanılan teknik bir usulü orada imalat olanağı bulmaya çalışarak elde etmeye çalıştığı anda önem kazanmaktadır. Bu durumda lisans alana, kendi bölgesinde, ne lisans verenin ne de diğer lisans alanların doğrudan ya da dolaylı olarak imalat yapmayacakları taahhüt edilecek midir sorusu gündeme gelebilir. Lisans alan, imalat alanın da kurmak zorunda olduğu tesis ve işe alacağı işçiler, satış alanında kuracağı satış noktaları, yapması gereken reklamlar, yedek parçalar konusu ve de vermek zorunda kalabileceği servis hizmetleri şeklinde gerçekleştireceği yatırımı desteklemek isteyecektir. Bu kadar ağır bir yükün altına girdiğinde, eğer, lisans veren ona destek olamıyorsa, lisans alan tam bir inhisarilik talep edecektir ki o da, bölgeler arasındaki potansiyel fiyat farklılıklarına ve bunun yol açacağı paralel ithallere karşı korumadır.⁹

Hiç şüphe yok ki, lisans alanın lisansının inhisarı olması halinde bu durum onun, lehinedir. Lisans alan böylelikle rekabetten korunabilmektedir. Ancak bütün bu anlattıklarımız, inhisarı lisans hakkının, sınırsız olanaklar veren bir hak olduğu anlamına gelmez. Zira inhisarı lisansın da yöre açısından. süre açısından ve de kullanma şekline göre sınırlandırılması mümkündür. Bu açıdan ayırıcı ölçü, lisans verenin başkalarına da aynı içerikte lisans hakkı vermemesidir.¹⁰

⁹ ERDEM s.147

¹⁰ ORTAN s.152 (naklen ERDEM s.147)

9) Tarafların İradeleri Açısından Patent Lisansı Sözleşmeleri

a) İsteğe Bağlı Lisans

Patent hakkı, buluş sahibine, buluşunu kullanması için verilen bir tekel hakkıdır. Patent hakkı sahibi, buluşu üzerinde sahip olduğu bu inhisarı kullanma hakkını, dilediği şekilde değerlendirir. Dilerse buluşu üzerindeki bu hakkı kendisi kullanır, dilerse de bir bedel karşılığında bir başkasına kullanması için devreder. Ya da bu hakkı, kendisi kullanırken, başkalarının bu hakkı kullanmasına engel olur. Kısaca, patent lisansı sözleşmelerinin yapılmasının normal hali, bir akit olması itibariyle, patent hakkı sahibi lisans verenin iradesine bağlıdır.

b) Zorunlu Lisans

Zorunlu lisans ise, adından da kolaylıkla anlaşılacağı üzere, isteğe bağlı lisansın aksine, lisans verenin isteği hilafına yapılan lisans sözleşmesidir. Tekel hakkı gücü temsil eder ve her güç kötüye kullanılabilir.

Şüphesiz ki, bu tehlike, kendisine tanınan tekel hakkını kötüye kullanabilecek olan patent hakkı sahibi için de söz konusudur. Ancak, böyle bir tehlike, patent hakkı sahibinin isteklerine aykırı olarak, patent konusu üzerinde başkalarının da çalışabilmesi demek olan zorunlu lisansın söz konusu olduğu, patente bağlanmış buluşlar için, söz konusu olamaz

Patent sahibi veya yetkili kıldığı kişilerin teknik alanda yenilik getiren, kullanılmasında fayda olan patent verilmiş bir buluşu kullanmamaları halinde veya yasada öngörülen, kamu yararı veya bağımlı lisans gibi diğer hallerde, bu patenti kullanmak isteyen kimseye, patent sahibi veya yetkili kıldığı kişilerin zorunlu olarak kullanma imkanı tanımalarını öngören bir sistem şeklinde tanımlayabileceğimiz zorunlu lisans kurumunun kökeni, İngiliz Kraliyet imtiyazlarına kadar gitmektedir. Buluşlara verilen İngiliz Kraliyet imtiyazları, buluş sahibini korumaktan ziyade belirli bir teknik ve endüstrinin ülkeye girmesini sağlamak üzere verilmiş ve hemen her zaman kamu eliyle veya özel şahıslar kanalıyla icra yükümlülüğünü içermişlerdir.

Zorunlu lisans, 1877 tarihli Alman Patent Yasası'na, 6.6.1911 tarihli değişiklikle; Fransız Patent Yasası'na, 30.9.1953 tarihinde yürürlüğe konan yasa ile girmiştir. Türk hukukuna ise zorunlu lisans, ilk olarak, 551 sayılı Patent KHK'nin 99 vd. maddelerindeki düzenlemeyle girmiştir. Kararname'deki zorunlu lisansa ilişkin hükümler hazırlanırken, İspanyol Patent Kanunu'ndan yararlanılmıştır

Patent KHK'nin 99. maddesinde, “zorunlu lisansı verilme şartları” başlığı altında; bir patentin zorunlu lisansa konu olabileceği üç hal sayılmaktadır ki, bu haller: patent konusu buluşun kullanılmaması, patent konularının bağımlılığının bulunması ve kamu yararının söz konusu olmasıdır. Kural olarak zorunlu

lisansın gündeme gelebilmesi için öncelikle, isteğe bağlı bir lisans talebinin reddedilmesi gerekir.

İsteğe bağlı lisans isteminin reddi durumunda, zorunlu lisans talep eden kişi, dilerse bu talebi ile doğrudan ihtisas mahkemesine başvurabilir, (Patent KHK.m.100) dilerse de mahkemeden önce Patent Enstitüsü'nün arabuluculuğunu talep edebilir. (Patent KHK.m.104)

Zorunlu lisans talebinde bulunabilmek için oluşması gereken hallerden ilki, patent konusu buluşun üç yıl süre ile haklı bir nedene dayanmaksızın kullanılmaması ya da kullanımına üç yıl süre ile yine haklı bir nedene dayanmaksızın ara verilmesidir.(Pat.KHK.m.99/a,100) Zira, patent sahibi, patentle korunan buluşu, patentin verildiğine ilişkin ilanın ilgili bültende yayınlandığı tarihten itibaren üç yıl içinde kullanmak zorundadır. (Patent KHK.m.96).

Zorunlu lisans verilmesine sebep olan ikinci hal ise, patentler arasında bağımlılık halinde zorunlu lisans verilmesidir. Eğer, patent konusu buluşun, önceki bir patentten doğan hakka tecavüz edilmeksizin kullanılması mümkün değilse, sonraki patentin sahibi, kendi patentinin önceki patentten daha değişik bir sınai amaca hizmet ettiğini veya önemli bir teknik ilerleme gösterdiğini ispat ederek, önceki tarihli patentin kullanılması için zorunlu lisans verilmesini mahkemeden talep edebilir.(Pat.KHK.m.101/1). Ya da eğer bağımlı patentler aynı sınai amaca hizmet ediyor ve bağımlı patentlerden biri lehine zorunlu lisans verilmişse, zorunlu lisansa konu olan patentin sahibi de diğer patentin kullanılması için zorunlu lisans verilmesini isteyebilir. (Pat. KHK 101/2) Bir de, sonraki tarihli patentin konusu kimya veya eczacılıkla ilgili bir usul patenti ise ve söz konusu buluş önceki patente göre önemli bir teknik ilerlemeyi ifade ediyorsa, gerek ürün patentinin sahibi gerekse usul patentinin sahibi karşılıklı olarak zorunlu lisans verilmesini isteyebilir. (Patent KHK m.101/3)

Zorunlu lisans verilmesi için oluşması gereken sonuncu hal de, kamu yararının bunu gerektirmesidir. Kamu sağlığı veya milli savunma nedenleriyle buluşun kullanılmaya başlanması, kullanımın artırılması veya genel olarak yaygınlaştırılması veya yararlı bir kullanım için ıslah edilmesi büyük önem taşıyorsa; ya da patent konusu buluşun kullanılmamasının veya nitelik veya miktar bakımından yetersiz kullanılmasının ülkenin ekonomik veya teknik gelişmesi bakımından ciddi zararlara sebep olacağı hallerde, ortada bir kamu yararı bulunduğu kanun koyucu tarafından kabul edilmektedir.(Patent KHK.m.103/2,3) Karar merciği, ilgili Bakanlığın talebi üzerine Bakanlar Kuruludur. Patent konusu buluşun kullanımının milli savunma veya halk sağlığı bakımından önemli olması halinde teklif, ilgili Bakanlık ile Milli Savunma veya Sağlık Bakanlıkları tarafından birlikte hazırlanır. (Patent KHK.m.103/1,4)

F) PATENT LİSANS SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN BORÇLARI

1) Lisans Veren Borçları

Lisans verenin ana borcunun ne olduğu konusunda öğretide tartışma vardır. Şöyle ki lisans verenin ana borcunun katlanma borcu mu olduğu yoksa olumlu bir yükümlülük mü yüklediği lisans hakkının niteliğine bağlı olarak da tartışılmaktadır.¹¹ PatentHKHKHK m.89 nazara alındığında Kanunun lisans alana sadece katlanma veya kaçınma değil, bir takım edimlerinde yerine getirilmesi borcunu yüklediği görülmektedir. Bu hükme göre lisans veren aksi sözleşmede açıkça kararlaştırılmamış ise, patentin normal kullanımı için gerekli olan teknik bilgiyi de vermek zorundadır.

Patent lisansı sözleşmesini tek bir ana yükümlülük olarak değil, hak ve yükümlülüklerden oluşan bir demet olarak kabul ettiğimizden bazı borçların lisans verene ait olduğunu kabul etmemiz gerekir.

a) Lisans konusu olan gayrimaddi hakkı veya bilgiyi lisans alanın istifadesine koyma:

Lisans verenine esaslı borcu lisans konusu olan gayrimaddi hakkı lisans verenin yararlanmasına koymaktır. Bu borç zımni olarak aşağıdaki yükümlülükleri içermektedir.

- Lisans konusu hakkın varlığı ve geçerliliği
- Lisans konusu hakkın teknik değeri ve lisanstan beklenen yararlanmanın elde edileceği

aa) Lisans konusu hakkın varlığı ve geçerliliği

Bir patent lisansı sözleşmesi yapan taraf bu patentin geçerli olarak mevcut olduğunu ve geçerli kalacağını taahhüt etmiş demektir. Ancak bu taahhüt her zaman yerine getirilemeyebilir. Örneğin patentin sözleşme yapıldıktan sonra alınması kararlaştırılmış olmasına rağmen sonradan patent alınamamış olabileceği gibi, patent sözleşmesi yapıldıktan sonra patentin geçersizliğine karar verilmiş de olabilir. Patent alınamaması sözleşmenin başlangıçta imkansızlık nedeniyle geçersiz olmasını gerektireceği gibi, patentin sonradan hükümsüz kalması da, hükümsüzlük geçmişe etkili olduğundan, aynı sonucu doğuracaktır. Bütün bu durumlarda lisans veren sözleşmeden doğan en önemli edimini yerine getirememiş olmaktadır. Bu noktada patent lisansı sözleşmelerinde borçların yerine getirilmemesinin özel önem arzettiği nokta olan imkansızlık üzerinde durmak gerekir.

---

¹¹ ORTAN s.173 (naklen ÖZDEMİR s.103)

Patent lisansları için patentin baştan ya da sonradan hükümsüz kalmasının etkileri PatentHKHKHKnde düzenlenmiştir.(m.131,90/2) Aslında burada sözleşme konusunun baştan itibaren olmaması veya geçersiz olması gibi başlangıçtaki imkansızlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren nedenler söz konusu olmakla birlikte kanun koyucu sözleşmenin baştan itibaren hüküm doğurmamasını haklı bulmamış ve söz konusu durumun sonuçlarını m.132 de ayrı bir düzenlemeye tabi kılmıştır.

Bu anlamda patent sözleşmesinin yapılma şeklini üçlü bir ayırmda inceleyelim.

aaa) Patent başvurusu yapılmadan önce lisans sözleşmesi yapılmışsa

Patent hakkına konu olması mümkün ama patent başvurusu yapılmamış bir teknik bilgi lisans sözleşmesine konu olabilir. bu durumda sözleşme patent lisansı sözleşmesi olarak değil, know-how lisansı olarak hüküm ifade edeceğinden bu sözleşme için aranan şartların yerine gelmiş olması, bu anlamda sahip olunan buluşun üretim tekniğine ilişkin bir sır veya ticari, işletme ve pazarlama tekniğine ait sır niteliğini haiz veya sır olmaya elverişli bilginin konu olması halinde sözleşme ilişkisinin korunacağı söylenebilir. Eğer sonradan bu buluşla ilgili patent alınır, sözleşme patent lisansı sözleşmesi olarak devam edecektir.

Eğer know-how sözleşmesinin unsurları bulunmamakta ise burada satım sözleşmesinin varlığı düşünülebildiği gibi, vekalet sözleşmesinin varlığı da düşünülebilir.

Bir başka görüşe göre ise burada sadece bir buluştan istifadeye yönelik bir sözleşmenin varlığı kabul edilmelidir. Tarafların iradelerinin bir know-how sözleşmesi yapmak olmamasına rağmen, bir know-how sözleşmesinin varlığını kabul etmek için hukuken ne bir ihtiyaç ne de bir gerekçe vardır. Eğer diğer görüşün kabulü halinde iradelerin o yönde olmamasına rağmen taraflar açısından know-how sözleşmeleri için son derece önemli olan sır saklama gibi yükümlülükler söz konusu olacaktır. Taraflar arasındaki sözleşmenin patent alıncaya kadar know-how sözleşmesi olarak kabul edilmesi, patent alınmak istenen buluş patent başvurusunun yapılması ile yahut en geç PatentHKHKHK m.55 e göre toplumun incelemesi için yayımlanması ile aleni hale geleceğinden mümkün olmaz. Zira aleni hale gelmiş bilgi ve deneyimlerin know-how sözleşmesinin konusunu oluşturması mümkün değildir. Bu durum ancak patent başvurusu yapılınca kadar bir know-how sözleşmesi şeklinde hüküm doğuracağı şeklinde ifade edilirse daha doğru bir durum yaratılmış olur. Ayrıca

bu anlamda bir genelleme yapılamaz çünkü patent konusu oluşturmaya elverişli her buluş know-how teşkil etmemektedir.¹²

Tarafların sözleşmeyi patent alma şartına tabi kıldıkları da söylenebilir. Yani beklenen bir hak için sözleşmenin yapıldığı değerlendirilmesi yapılabilir. Eğer lisans veren patentin alınacağı konusunda ciddi kuşkulara sahip olmakla beraber bunları patent alana bildirmemişse, ya da yetkisi olamamakla birlikte sözleşme yapmış ise PatentHKHKHK m.90/1 gereği sözleşme yapan kişi lisans alana karşı tazminatla sorumlu olur. Buradaki sorumluluğun “culpa in contrehando”ya dayandığı söylenmelidir.¹³

bbb) Patent başvurusu yapılmış ama henüz patent verilmemişse

Patent başvurusunun yapılması ile birlikte bu başvuruya ilişkin lisans sözleşmesi yapılmasını da kanun koyucu uygun bulmuştur (PatentHKHKHK m.86). Bu başvuru lisansı kendi hükümlerine tabidir.

Ancak eğer taraflar patent lisansı sözleşmesini başvuru yapıldıktan fakat henüz patent verilmeden önce yapmışlarsa yapılan inceleme sonucu lisans verilirse normal bir lisans sözleşmesinin hükümleri işlemeye devam eder. Eğer yapılan başvuru sonucunda lisans verilmez ise, durumun ne olacağı çeşitli ihtimaller dahilinde ele alınması gerekir.

İlk tespit etmemiz gereken nokta, patent alınmaması nedeniyle imkansızlık oluşmasında BK m.20 nedeniyle sözleşmenin baştan itibaren hüküm doğurmaması gerekirken PatentHKHKHK nin bu durumu ifa imkansızlığı kabul ederek sonuçlarını borçlunun kusuru olup olmamasına göre Borçlar Kanunu ile aynı hükümlere tabi kılan bir düzenleme getirdiğidir.(BK m.96, m.117)

Patent alınmaması durumunda taraflar bu ihtimalde ne olacağını sözleşmede kararlaştırmamışlarsa PatentHKHKHK 90/2 atfıyla 131/2 uygulama alanı bulduğundan sözleşme uygulandığı zaman içindeki fiili ilişki geçerli tutulacaktır. İmkansızlığın kusurlu veya kusursuz olmasına göre lisans verenin sorumluluğu değişmektedir.

Eğer taraflar durumu öngörerek sözleşmeye patent alınamadığı halde ne olacağına ilişkin bir hüküm koymuşlarsa bu hüküm geçerli olacaktır. Bu anlamda örnek olarak sözleşmenin hüküm ifade etmeyeceği veya know-how sözleşmesi şeklinde devam edeceğini taraflar kararlaştırmış olabilirler.

¹² Burak ONGAN, Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Tarafların Hukuki Durumu, Seçkin Yayınları, Ankara, 2007, s.23

¹³ ORTAN s.186 (naklen ÖZDEMİR s.105)

Patent alınmama ihtimali önceden öngörülmemişse somut olayın özelliklerine göre durumu değerlendirmek gerekir. Eğer lisans alan patentin henüz alınmamış olduğunu biliyorsa ve patentin alınmamasında lisans veren tarafın hiçbir kusuru yoksa Patent HKHKHK m.90/2 uyarınca 131. madde hükmü geçerli olacaktır. Aslında burada başlangıçtaki imkansızlık söz konusu olmasına rağmen kanun koyucu sözleşmeyi baştan itibaren geçersiz saymamakta ve sözleşmenin ifa edilmiş olması ve ifa edilmemiş olması arasında ayırım yaparak konuyu düzenlemektedir. Patent HKHKHK m.131/2 bend b hükmü incelendiğinde olmayan bir patent hakkı için yapılmış sözleşmenin de hüküm doğurmasının kabul edildiği görülmektedir. Aslında kanun koyucunun adeta burada sözleşmenin bir know-how sözleşmesi olarak hüküm doğuracağını kabul etmiş olduğunu görüyoruz.¹⁴

Sözleşmenin hiç ifa edilmediği durumda başlangıçtaki imkansızlık hükümleri söz konusu olduğundan bu durumda lisans alanın tazminat talep hakkı kural olarak bulunmamaktadır. Eğer lisans verenin patent alınmamasına sebep olması gibi bir durum varsa Kararname tazminat ödenmesini saklı tutmaktadır. Örneğin lisans alanın kendisine uzun süreli bir mutlak kullanım hakkı sağlanacağı düşüncesi ile yatırımlara girişmesinin kendisine verdiği zararın tazminini isteme hakkı bulunmaktadır. PatentHKHKHK m.90/1 bu sorumluluğu açıkça öngörmektedir.

Patentin hükümsüz kalmasında veya patentin alınmamasında patent verenin kötü niyetli hareketi söz konusu olmadıkça, fiili ilişki, sözleşme ilişkisi olarak korunacak, fakat tazminat sorumluluğu doğmayacaktır. Ödenmiş lisans bedelinde de hakkaniyet gereği kısmen veya tamamen indirim yapılması mümkün kılınmıştır (m.131/2 b.son cümle). Kanundaki kötüniyet ifadesinin kusur olarak mı yoksa hafif kusuru sorumluluk dışı bırakan bir durum olarak mı anlaşılması gerektiği anlaşılmamaktadır. Ama sözleşme hukuku ilkelerine uygun olarak hafif kusuru da kapsayacak şekilde anlaşılmalıdır.¹⁵

ccc) Patent sonradan hükümsüz kalmışsa

PatentHKHKHK 131 patentin Mahkemece hükümsüz kılınması halinde geçmişe etkili olarak hükümsüz kalacağını açıkça belirtmektedir. O halde sonradan hükümsüz kalan patent aslında hiç yokmuş gibi sonuç doğurduğundan BK m.20 gereğince sözleşmenin baştan itibaren hükümsüz kalması gerekmektedir.

Eğer taraflar patentin hükümsüz olduğunu bilmeden sözleşmeyi uygulamaya koymuşlarsa, yani söz konusu buluştan, teknik bilgi olarak lisans

---

¹⁴ ÖZDEMİR s.106

¹⁵ ÖZDEMİR s.107

alan yararlanmışsa bu durumda sözleşmenin know-how lisansı sözleşmesi olarak devam ettiğini ve bu süreçteki ifanın geçerli kalarak uygun bir lisans bedeli ödenmesini kabul etmek gerekir. Bu yorum PatentHKHKHK m.90/2 hükmüne de, patent lisansı sözleşmesinin sürekli borç ilişkisi kurması özelliğine de uygundur.¹⁶ Gerçekten de Kararnamenin 131. maddesi geçersiz patente rağmen uygulanmış olan sözleşmelere geçerlilik tanımak ve o dönem için lisans bedelinin ödenmesini sağlamak istemektedir. Çünkü görünürde de olsa patent talep edilen hak etkisini meydana getirmiştir. Fakat belirtmek gerekir ki patent üzerinde hiçbir hak sahipliği yoksa yani patent gasp edilmişse, patentin gerçek sahibi madde 137 den doğan dava haklarını kullanabileceği gibi haksız fiil veya sebepsiz zenginleşme hükümleri ile lisans verenin aldığı lisans bedelini de talep edebilir. PatentHKHKHK m.131/1 de patent sahibinin diğer hak ve taleplerinin saklı tutulacağı belirtilmesi de bu sonucu doğrulamaktadır.

Ancak eğer lisans veren patentin alınacağı garantisini vermişse bu durumda PatentHKHKHK m.131/2b uygulanarak lisans alanın lisans bedeli ödememesi hakkaniyete uygun olacaktır. Gerçekten de bazı patent lisansı sözleşmelerinde sözleşmeye konu edilmiş patentin geçerliliği sözleşme ile yükümlenilen edimin içeriğinde dahil edilmiş olabilir. Bu durumda patentin geçersiz olması sözleşmenin yerine getirilmemesinden doğan zarar tazminine yol açacaktır. Böyle bir garanti yoksa ve imkansızlık lisans verene yüklenemeyen bir nedenden ileri gelmişse, lisans veren sorumlu olmayacaktır (PatentHKHKHK 132/2). Bu durumda sözleşmenin know-how sözleşmesi olarak devam etmesi tarafların iradesine kalmıştır.

Bu konu ile ilgili özel bir düzenleme de PatentHKHKHK m.14 de bulunmaktadır. Bu hükme göre patent gasbı nedeniyle açılan dava kazanılırsa patent üzerinde hak sahipliği değişir ve tüm üçüncü kişilerin hakları gibi lisans alanın hakları da sona erer. Ancak 2.fıkıradaki lisans alanın iyiniyetli buluşu kullanmaya başlamış olması veya kullanmak için ciddi hazırlıklar yapmış olması halinde patentin yeni sahibinden inhisari olmayan lisans tanınmasını talep edeceği düzenlenmiştir. Maddenin 4.fıkrasında verilecek lisansın makul süre ve koşullarda verileceği ve zorunlu lisansa ilişkin hükümlerin kıyas yolu ile uygulanacağı belirtilmektedir. Böylece bu durum için lisans alana özel bir tazmin yolu getirilmiş olmaktadır. Lisans alanın ilk lisans verenle yaptığı sözleşmeye Kararnamenin 131. maddesindeki düzenlemeler göz önüne alınarak geçerli tutulup tutulamayacağı, yani ödenen lisans bedelinin talep edilip edilemeyeceği sorunu çıkmaktadır. Lisans verenin kötü niyetli olması halinde lisans alanın bütün zararlarını tazmin hakkı olacağı kuşkusuzdur. Ancak sözleşmenin uygulanmış kısmı için gerçek hak sahibi olmayan ilk lisans verene ödenen bedelin ne olacağı sorusu gündeme gelecektir. Kararname patentin

---

¹⁶ ÖZDEMİR s.108

hükümsüz olması halinde dahi fiili uygulamayı ayakta tuttuğuna göre burada da bu ilkeden hareketle verilen lisans bedelinin ileriye ait kısmının iade edilmesi gerekir. Ancak alınmış bedel sebepsiz zenginleşme teşkil ettiğinden patentin gerçek sahibi bu bedeli Patent HKHKHK m.138 gereğince talep edebileceği gibi eğer bu hükümler çerçevesinde alınamazsa BK m.61 vd. veya vekaletsiz iş görmeye ilişkin BK m.414 kuralları gereğince de talep edebilir. Ayrıca patentin gerçek sahibi lisansı alan ve lisans verene patent hakkına tecavüzden doğan dava haklarını kullanabileceği gibi genel hükümlerden dolayı haksız fiilden doğan talepler de ileri sürebilir.

bb) Lisans konusu hakkın teknik değeri ve lisanstan beklenen yararlanmanın elde edileceği

Teknik yararlanabilirliğinin olması patent lisansları için özel önlem arzetmektedir. Patent lisansı sözleşmelerinde teknik yararlanmanın sağlanması borcunun da yükümlendiği kabul edilmek gerekir. Teknik yararlanmanın olup olmadığı umulan başarının sağlanması için gerekli faydanın sağlanması anlamında kullanılmaktadır. Çünkü lisans alanın sözleşmeden önce bu bilginin geçerliliğini test etme imkanı olmayabilir. Ancak lisans verenin kendisine sağladığı verilerle yetinebilir. Teknik yararlanılabilirliğin hiç olmaması patentin hükümsüzlüğü kararı alınmakla sonuçlanırsa başlangıçtaki imkansızlığa ilişkin hükümlerin uygulanması söz konusu olabilir.¹⁷

Teknik yararlanabilirliliğin olmadığı durumda hilenin varlığı düşünülebildiği gibi hile olmasa bile BK m.96 gereği kötü ifadan sorumlu olmak gerekir. Ayrıca satım sözleşmesindeki hükümlere kıyasen ayıptan sorumluluğu düzenleyen BK m.194 ün uygulanması düşünülebilir. Ancak unutmamak gerekir ki, maddi ayıp patentin geçersizliği ile sonuçlanarak hukuki ayıp olarak da kendisini gösterebilir.¹⁸

Ancak taraflar sözleşmeye koyacakları hükümlerle lisans konusu hakkındaki ayıplar için sorumluluğu devre dışı bırakabilirler. Özellikle lisans alanın lisans konusu hakkı bir süre kullanma izni aldığı hallerde bu sonuç geçerlidir.

Gerek üretim gerekse kullanım paketi lisansı sözleşmelerinde lisans verenin ticari başarıyı garanti edip etmediği düşünülme gerekir. Lisans verenin patentin ticari başarısını sağlama yükümlülüğü bu yönde bir anlaşma bulunmadıkça kabul edilmemektedir. Aksine lisans konusunun ticari başarısının ne olacağı lisans alan tarafından lisans sözleşmesi imzalanmadan önce araştırılması gereken bir konu olarak görülmektedir.

---

¹⁷ ÖZDEMİR s.110

¹⁸ ÖZDEMİR s.110

Lisans alanın patentten teknik olarak yararlandırılması borcunun yerine getirilmemesi daha sonra ortaya çıkan sebeplerle gerçekleşmiş olabilir. Örneğin daha sonra ortaya çıkan tekniklerin bu patentin kullanılmasını imkansız hale getirmesi gibi. Bu durumda ifa imkansızlığı söz konusu olacağından imkansızlığın kusursuz veya kusurlu olmasına göre BK m.96 veya BK m.117 nin uygulanması gündeme gelecektir.

b) Lisans alanın patentten doğan hakkı gereği gibi kullanmasını sağlamak

Lisans verenin lisans sözleşmesinden doğan bir borcu da lisans konusu patentin sözleşmede ön görülen biçimde kullanabilmesi için bütün gerekenleri yapmaktır. Bu bağlamda bütün imkanları patent alanına sağlamak yükümlülüğündedir.

Diğer yandan sadece yararlanmanın sağlanması değil bu yararlanmanın zaman içinde devam ettirilmesi ve devamı için gerekli şartların sağlanması gerekir. Yani sadece bu bilginin ve hakkın kullanılma yetkisinin tanınması yeterli olmamakta tüm sözleşme süresi boyunca bu yararlanma durumunun devam etmesi gerekmektedir. Bu durum haktan yararlanmayı önleyecek her tehlikeye ve herkese karşı hakkı korumayı ya da savunmayı kapsadığı gibi lisans konusu hakka ilişkin lisans alanın sözleşme ile elde ettiği üstün durumun devamını sağlamak borcunu da içerir.

Lisans alanın lisans konusundan gerektiği gibi yararlanmasını önleyecek bütün riskleri engellemek lisans verenin sorumluluğunu doğurur. Lisans verenin yararlanmanın sağlanması için neleri yapacağı sözleşmede açık olarak sayılabileceği gibi sayılmamış da olabilir. Bu durumda örneğin patent lisansı için yıllık aidatların ödenmesi, patent tescilinin talep edilmesi, kayıt yenilemenin yapılması, hak ihlallerine karşı dava açılması, gizli olan bilgilerin açıklanmaması gibi yükümlülükler lisans verene düşmektedir.

Karşı tarafın yararlanması her şeyden önce teknik anlamda olmalıdır. Konusu patent olan bir lisans sözleşmesinde patentten ve patent sicilinde yazılan teknik bilgilerden yararlanma için doğası gereği sağlanmalıdır. PatentHKHKHK m.89 da aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa lisans verenin patent konusu buluşun normal kullanımı için zorunlu teknik bilgileri vermesini bir borç olarak düzenlenmektedir.

Lisans veren sözleşmeye koyduğu bir hükümlerle bu tip yükümlülüklerinden kendisini muaf kılabilir. Bu durumda lisans konusu hakkın kullanılmaya elverişli olması için gerekeni yapmak yükümlülüğü lisans alanına geçer. Örnek olarak yıllık aidat ödenmesi, vergi ödenmesi verilebilir. Eğer inhisari lisans söz konusu ise patente ilişkin bilgilerin gizli tutulması, haksız patent kullanımına

karşı gerekli davaları açarak önleme girişiminde bulunmak gibi yükümlülükler sayılabilir.

Belirtelim ki PatentHKHKHK m.133 yıllık ücretlerin ve ek ücretlerin zamanında ödenmemesini patentin sona erme sebeplerinden birisi olarak düzenlemiştir. Bu tür yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle patentin sona ermesi kusurlu imkansızlık nedeniyle sözleşmenin sona ermesi anlamına geldiğinden, lisans veren karşı tarafın sözleşmenin yerine getirilmemesinden doğan zararlarını ödemek zorunda kalabilir (BK m.96).

Patente ilişkin vergisel yükümlülüklerin lisans sözleşmesinin inhisari olsa bile lisans verene ait olacağı çünkü lisans sözleşmesine en yakın sözleşme olarak görülebilecek kira ve hasılat kirası sözleşmelerinde bu tür yükümlülüklerin kiralayana ait olduğu Federal Mahkeme kararlarında kabul edilmektedir. Ancak inhisari lisanslarda patent ücretini ödemenin lisans alana ait olduğu da belirtilmektedir. Ancak lisans veren lisans alanla bir sözleşme yaparak patente ait vergileri ödeme yükümlülüğünü lisansı alana bırakabilir.

Ayrıca lisans konusu hakkın devri halinde lisans sözleşmesinin devamını sağlamak da lisans verenin yükümlülüğündedir. Federal Mahkeme kararlarında da kabul edildiği gibi patentin devri lisans alanın sözleşmeden doğan haklarını kullanmasına engel olunmadığı takdirde lisans sözleşmesinin devamına engel olacak bir husus değildir. O halde lisans veren hakkı devretse bile lisans alanın kullanmasını devam ettirmek yükümlülüğündedir. Ancak lisans alanın rızasını alarak borcun devri sözleşmesi yaparsa kendisi bu borçtan sorumlu olmayacaktır. Ayrıca lisans verenin haktan vazgeçmemesi de gerekir. Zaten PatentHKHKHK m.135 haktan vazgeçmeyi lisans alanların iznine bağlamıştır. Ancak sicilde kayıtlı görünmeyen lisans varsa haktan vazgeçme sözleşmenin sona ermesini gerektirmekle birlikte kusurlu imkansızlık söz konusu olduğundan karşı tarafın bu nedenle uğradığı zararların tazmin edilmesi de gerekecektir (BK m.96).

Lisans verenin patentin geçerliliğini, yani patente konu olan gayrimaddi hakkın geçerli olarak süreceğini garanti etmiş sayıldığını söyleyebiliriz. Ancak sözleşmede patentin geçerliliğiyle ilgili hiçbir garanti tanınmadığı açıkça belirtilmiş ise bu durumda patentin geçersizliğinden dolayı lisans veren sorumlu olmaz (PatentHKHKHK 131/1).

Burada düşünülmesi gereken konulardan ikisi de üçüncü kişilerin önceki kullanımları nedeniyle (PatentHKHKHK m.77) ve patent konularının bağımlılığı (PatentHKHKHK m.79) nedeniyle lisans alanın hakkını inhisari olarak kullanmasını önleyecek durumlar olması halinde nasıl hareket edileceğidir. Çünkü böyle bir durum lisans alanlar bakımından ek rakiplerin ortaya çıkması anlamındadır. Bu durumda lisans sahibi kendisine ek lisans

verilmesini isteyebilir. Lisans şartlarının değişmesi nedeniyle bedele ilişkin yükümlülüklerin azaltılmasını isteyebilir. Ancak inhisari lisans olduğu durumlarda böyle bir önceki kullanım, inhisarlığı kaldıran bir durum olduğundan lisans sözleşmesinin haklı nedenle feshine de imkan verebilir. İnhisari olmayan lisans da yeni bir rakibin çıkması sözleşmeyi haklı nedenle sona erdirme hakkı verebilir.

Patent konularının bağımlılığı halinde eğer patent konusu buluşu kullanma önceki tarihli patentin kullanılması ile mümkün olabilecekte lisans verenin zorunlu lisans elde etmeyi deneyerek bu hakkı elde etmesi, lisans alanı karşı borcu olarak gözükebilir (PatentHKHKHK m.79,103). Ancak belirtelim ki m.117 zorunlu lisans sahibinin alt lisans veremeyeceğini hükme bağlamaktadır. Bu durumda lisans verenin lisans alanın da zorunlu lisans elde etmesini sağlamak zorunda olduğu düşünülebilir mi sorusu gündeme gelebilir. PatentHKHKHK m.100 patentin kullanılmaması halinde zorunlu lisans talep etmek için ilgili herkese zorunlu lisans talep hakkı verirken, patentler arasında bağımlılık olması halinde zorunlu lisans talebi sadece patent sahibine tanınmaktadır (m.101). Eğer zorunlu lisans, lisans alan tarafından da alınabiliyorsa lisans veren borcunu yerine getirmiş sayılır. Zorunlu lisansın lisans alan tarafından elde edilmemesi durumunda sözleşmenin ifa edilememesinden doğan zarar tazmin edilmelidir.

Diğer yandan lisans alanın lisans konusu gayrimaddi haktan gerektiği gibi yararlanmasını önleyen bir durum ortaya çıkmışsa lisans verenin tazminat ödeme borcu da doğabilir. Çünkü bu durumun ortaya çıkmasında kusursuzluğunu ispat etmeyen lisans veren borcunu yerine getirmemekten dolayı sorumlu olur (BK m.96). Bu durum eksik bilgi verilmesi patente dayalı buluşun hatalı olması gibi durumlar nedeniyle ortaya çıkabilir. Ancak lisans veren, zarar veren bu durumun ortaya çıkmasında kusuru bulunmadığını ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir.

Lisans verenin lisans alanın yararlanmasını sağlama borcu sonradan ortaya çıkan ifa imkansızlığı nedeniyle de yerine getirilemeyebilir. İmkansızlık geçici olabildiği gibi sürekli de olabilir. İmkansızlığın geçici veya sürekli olması sonuçları açısından değişlik yaratır. Sürekli imkansızlığın sözleşmeyi sona erdirici etki göstermesine karşılık, geçici imkansızlığın sözleşme üzerindeki etkisine göre sözleşmenin sona erip ermediğinin değerlendirilmesi gerekir. Eğer imkansızlık geçici ise sözleşmenin sona erdiğini söyleyemeyiz. Bu durumda ifa zorunluluğu imkansızlığın devamı boyunca askıya alınmış olur. Burada da geçici imkansızlığı sözleşmeye son vermek için haklı sebep oluşturup oluşturmadığı dikkate alınması gerekir.

İmkansızlığın kısmi olması da mümkündür. Örneğin patent hakkından yararlanmak mümkün olmakla birlikte, söz verilmiş teknik yardımın verilmesi imkansız hale gelebilir. Bu durumda imkansız olan borç sona erecek ve bunun karşılığında yükümlenilen edimin de aynı oranda indirilmesi gerekecektir. Ancak burada kısmi imkansızlığın sözleşmenin bütünü üzerindeki etkisini araştırmak gerekir. Eğer sağlanamayan edim sözleşmenin yapılması açısından esaslı bir sebep oluşturmuşsa, bu durumda sağlanamayan edime rağmen sözleşmenin devam etmesindeki çıkar tamamen ortadan kalkmış ve ifa onun için faydasız kalmış sayılabilir ki, bu halde sözleşmenin sona erdirilmesi için haklı bir sebebin olduğu söylenebilir.

c) Teknik Gelişme ve İyileşmeleri Haber Verme

Patent lisansı teknik bilginin kullanılmasının hedeflendiği bir sözleşmedir. Lisans kullanım veya üretim amaçlı alınmış olabilir. Patent lisansı sözleşmesinde de diğer lisans sözleşmelerinde olduğu gibi lisans verenin ana borcu lisans konusu gayrimaddi hakkın lisans alanın kullanımına verilmesidir. PatentHKHKHK m.89 a göre aksi sözleşmede belirtilmediği sürece bir patent başvurusunu veya patenti devir eden veya lisansı veren, devir alan veya lisansı alana patent konusu buluşun normal bir kullanımı için zorunlu olan teknik bilgileri vermekle yükümlüdür.

Know-how sözleşmesinde kabul edildiği gibi patent lisansı sözleşmesinde de sözleşme konusuna göre amaca ulaşmak için gerekli ekipman, araç, gereç ve hammadde sağlanması için gerekli kaynaklara ulaşmaya yarayan bilgilerinde verilmesi gerekebilir. Yani sözleşme konusunun amacına ulaşmasını engelleyecek her türlü durumda lisans verenin yardım elini uzatmak sorumluluğu olmalıdır.

Patent lisansı daha çok üretim amaçlı olduğundan lisans alan ve lisans verenin nihai amacı da teknik kuralları geliştirmek olacağından , lisans verenin sözleşme süresi boyunca üretim projesinde uygulanabilecek bütün yenilik ve gelişmeleri lisans alana haber vermek ve bunun karşılığında ek bir bedel istememek yükümlülüğü altına girmesinin sık rastlanan bir durum olduğu belirtilmektedir. Sözleşmede açıklık olmasa da böyle bir borcun varlığı kabul edilmektedir.

Eğer aynı patent içinde değerlendirilemeyecek temel bir gelişme söz konusu ise yani teknik bağımsızlığı bulunan ancak patent konusu buluşu mükemmelleştiren veya geliştiren ve asıl patentin konusu ile bütünlük içinde bulunan bir gelişme yapılmış ise PatentHKHKHK nin 121.maddesine göre ek patent istemek mümkündür. Ek patent alındığı halde lisans verene lisans

bedelini isteme hakkının tanınması, hatta işbirliği süresini uzatan yeni bir sözleşme yapmayı talep hakkının verilmesi gereği belirtilmektedir.¹⁹

Ek patent alma ve lisans alanı yararlandırmanın sağlanamaması halinde de, ifa eksikliği söz konusu olduğundan, tazminat talebine sebebiyet verileceği gibi bu durum sözleşmenin devamının çekilmez olması halinde sözleşmeyi sona erdirmek için haklı sebep olarak da değerlendirilebilir.

d) Güven İlişkisinden Doğan Borçlar

Lisans alanla veren arasında sürekli borç ilişkisinin varlığı artmış bir güven ilişkisini de beraberinde getirmektedir. Bu çerçevede lisans verenin belli ölçüde rekabet yapmaması istenirken, lisans alanında lisans konusu hakkın geçersizliğini ileri sürmesi güven ilişkisinin ihlali anlamında olabilir ve karşı tarafa sözleşmeyi haklı nedenle sona erdirmeye hakkı verebilir. Ayrıca lisans verenin lisans konusuna yapılan tecavüzler karşısında gerekli önlemleri alması gerektiği gibi savunma yapması da güven ilişkisinin doğurduğu sonuçlardan birisi olarak da görülebilir.

Güven ilişkisinden doğan bir borç olarak düşünülebilecek bir durum da, lisans alanın hakkının daha iyi korunması için sicile kayıt edilmesidir. Lisans veren bu kaydın yapılmasını sağlamalıdır.

Lisans sözleşmesi henüz alınmamış fakat başvurusu yapılmış bir patent talebi için yapıldı ise, lisans verenin bu başvurunun geçirdiği safhalarla ilgili olarak lisans alana bilgi vermek zorunda olduğu belirtilmekte, ancak bu yükümlülüğün teknik buluşun tüm özelliklerini veya zayıflıklarını ortaya çıkaracak kadar ileri gitmeyeceği kabul edilebilir. Bu durum da bu borç yan borç olarak görülmektedir.

Lisans alanın, üretimi lisans hakkı altında yaptığını belirtmesinin sağlanması da güven ilişkisinden doğan borçtur. Rekabet Hukuku açısından da sorun oluşturan bu konu ile ilgili değerlendirmede, lisans verenin kendi işaret ve markalarını kullanma yükümlülüğünü ancak lisans alanın üretimi, lisans altında yaptığını belirtmesi şartıyla getirebileceği belirtilmektedir.

2) Lisans Alanın Borçları

Lisans alan sözleşmenin karşı edimi olarak borçlandığı edimi yerine getirmek yükümlülüğünde olduğu gibi, sözleşme süresi boyunca hakkı kullanma

---

¹⁹ ÖZDEMİR s.115

ve bu kullanmanın da sözleşmenin amacına uygun olmasını sağlama borcu altındadır.

a) Lisans bedelini ödeme

Bu borç para borcu olarak veya karşılıklı lisans tanınmasında diğer lisans hakkı tanınması olarak kendini gösterir. Bedelin nasıl tayin edileceği sözleşmede kararlaştırılacak bir husustur. Örneğin götürü bir bedel olabileceği gibi yapılacak iş hacmine oranla bir bedel kararlaştırılmış da olabilir. asgari bir lisans bedeli kararlaştırılarak da bunun kazanca göre arttırılması da kararlaştırılabilir. Lisans bedeli hiç kararlaştırılmamışsa eğer sözleşmede de hiç bir bedel alınmayacağına dair bir kayıt yoksa zımnî uygun bir bedel üzerinde anlaşılmış olduğu varsayılmalıdır.²⁰

Lisans bedelinin iş hacmine bağlantılı tespit edilmiş olduğu hallerde lisans verenin lisans alanın defterlerini inceleme hakkına sahip olduğu kabul edilmektedir. Bu incelemenin nasıl yapılacağı sözleşmede belirlenmiş ise amaca uygun bir inceleme hakkı olduğu örneğin uzmanlar tarafından yapılacak bir incelemenin amacı gerçekleştireceği söylenebilir. Lisans bedelinin miktarı bazen götürü olarak belirlenmektedir. Ancak elde edilecek fayda bir çok ekonomik faktöre bağlı olduğundan genellikle belli usuller ön görülerek lisans bedelinin bu yöntemlerle hesaplanacağı hükme bağlanmaktadır. Genellikle yapılan iş hacmine veya ciroya bağlı yöntemler tercih edilmektedir.²¹

Lisans bedelinin ödenmesi de bir çok problemi gündeme getirebilir. Genellikle ödemenin ne zaman yapılacağı sözleşmede kararlaştırılır. Ödemenin zamanında yapılmaması halinde kural olarak BK m.106 vd. Hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Ancak sürekli borç ilişkisi olan lisans sözleşmesinde BK m.108 de düzenlenmiş olan sözleşmeden dönme hakkı “fesih” olarak uygulanarak sözleşmenin ileriye etkili sona ermesi sonucunu getirecektir.

b) Lisans konusunun kullanılması

Özellikle inhisari lisanslarda lisans alanın kullanma zorunluluğunun olduğu kabul edilmektedir. Çünkü PatentHKHKHK m.96 patent sahibi veya yetkili kıldığı kişinin lisansı kullanma zorunluluğunu getirmekte ve patentin verildiğinin bültende yayınlanmasından itibaren üç yıl içinde bu kullanmanın olmasını aramaktadır. Bu süre içinde kullanım olmaz ise PatentHKHKHK m.99 zorunlu lisans talebine imkan vermektedir. PatentHKHKHK m.100 haklı sebep

²⁰ Ergun ÖZSUNAY, Lisans Sözleşmelerinde Lisans Bedeline ilişkin Sorunlar, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 50.yıl armağanı, 1973, İstanbul s.674 (naklen ÖZDEMİR s.117)

²¹ ÖZDEMİR s.117

olmaksızın lisansın kullanılmasına ara verilmesini de zorunlu lisans talebi için yeterli saymaktadır.

Eğer lisans “tek lisans” olarak verilmişse bu lisans için de kullanma yükümlülüğünün olduğu kabul edilmelidir.

İnhisari olmayan lisanslar bakımından bu borç daha istisnai olarak tanınmaktadır. Çünkü bu durumda lisans veren diğer lisans alanları kullanıma zorlama imkanına sahip sayılabilir. Aslında lisans bedelinin kullanmaya oranlı olarak saptandığı hallerde lisansın kullanılmasında, lisans verenin menfaatinin olduğu kuşkusuzdur. Ayrıca hakkın kullanılmadığı hallerde sınai hakkın değerini kaybetmesi gibi tehlikelerin varlığı bu borcun ne kadar önemli olduğunu açıklamaktadır. Sözleşmeye hakkın kullanılmasını sağlamak bakımından asgari miktar şartları konulabilmektedir. Rekabet Hukuku bakımından kural olarak geçerli görülen bu şart eğer, lisans alan için sözleşme yapma özgürlüğünü sınırlayan hal değilse, sınai hakkın varlığından çıkan kullanma hakkının içinde görülmektedir.

Kullanma yükümlülüğünün çerçevesi somut duruma göre değişebilmektedir. Lisans alan patentin değer kaybetmesi ile sonuçlanacak bir kullanım yapamamalıdır. Bu nedenle kullanım yükümlülüğünün sözleşmenin amacına uygun kalite şartını yerine getirecek şekilde olması aranmalıdır.

Bazı durumlarda lisansın kullanılması borcunun devam etmesi adil olmayan sonuçlar doğurabilir. Örneğin rantabilitesini yitirmiş teknolojinin kullanılması zorunluluğu lisans sözleşmesini feshe götüren haklı neden olabilir. Çünkü lisans alanın yüklendiği riskin belli ölçüde olması gerekir. Bu ölçünün ne olacağı MK m.2 çerçevesinde değerlendirilecek bir sorun olmaktadır.

c) Sözleşmeye uygun kullanım

Sözleşme konusunun niteliği bu borcun içeriği ve kapsamını belirlemektedir. Lisans alanın ve verenin aynı hakkı kullanması durumunda sorun oluşturabilecek bir husus, farklı üretim tekniklerini kullanıyor olması halidir. Burada sözleşmeye göre karar vermek gerekir. Mesela lisans alan başka bir metot kullanması gerektiğini ispatlayabilir. Ancak lisans verenin sahibi olduğu sınai hakkı korumaktan doğan bir takım hakları olduğu da kabul edilmektedir. Bu bağlamda sözleşmeye kaliteyi kontrol etme hakkını koyması mümkündür.

Sözleşmenin türü ve ön görülen şartlara göre lisans alanın sözleşmeye uygun kullanım borcunun çevresi değişebilir. Örneğin yer veya bölge

sınırlamalarına uymak, alt lisans tanımamak gibi borçlar sözleşmeye göre lisans alan için uyulması gereken yükümlülükler olabilir.

Basit lisanslarda patent ücretinin lisans veren tarafından ödeneceği tartışmasız ise de inhisari lisanslar bakımından bu yükümlülüğün lisans alanda olabileceği kabul edilmektedir. Sözleşme ile yükümlenmiş olması halinde lisans alan patente ilişkin vergileri de ödemek zorundadır.

Patent lisans sözleşmesi ile patenti kullanma hakkını elde eden lisans alan, patent hakkı ile üretim veya montaj yaptığını ticari olarak kullandığı ürün üzerinde belirtmek zorundadır. Ancak PatentHKHKHK nin 92. maddesine göre patent başvurusu veya patentten doğan haklar Patent siciline kayıt ettirilmedikçe ürünlerin üzerinde bir patente dayandığı belirtilemeyecektir. Eğer patent sahibi hakkını sicile kayıt ettirmiş ise, lisans alan bu belirtme görevini yerine getirmezse lisans veren bunun yerine getirilmesini isteyebileceği gibi bundan doğan zararları da talep edebilir. PatentHKHKHK m.91 e göre patent konusu buluşun ayıplı olması nedeniyle üçüncü kişilerin zarara uğramasından dolayı lisans alan ve vereni müteselsil sorumlu tutmaktadır.

d) Teknik gelişme ve iyileşmeleri haber vermek

Lisans sözleşmelerinde lisans alanın da bütün teknik gelişmeleri haber vermek ve bunları bedel almaksızın lisans verene de kullandırmak yükümlülüğü altına girmesi olağandır. Hatta bu yükümlülüğün bütün lisans alanlara karşı da genişlediği görülmektedir. Bu durumda da eğer lisans alanın getirdiği yenilik temel bir gelişme niteliğinde ise, ona maddi bir avantajın sağlanmasının uygun olduğu; özellikle, diğer lisans alanlara da sağladığı gelişmeyi haber verme yükümlülüğü altına girdiğinde, kendisinin ödemek zorunda olduğu lisans bedelinde indirim yapılmasının uygulamada yaygın olduğu belirtilmektedir.²²

Eğer sağladığı teknik gelişmeyi bedel almaksızın haberdar etmek, veya ücretsiz olarak diğer lisans alanlara da yaymak gibi yükümlülükler söz konusu ise bu durumun rekabet sınırlaması yaratıp yaratmadığının ayrıca değerlendirilmesi gerekir.

Bazı lisans sözleşmelerinde lisans alanın yaptığı buluşlar için de lisans verene buluşun patentini elde etme hakkı tanındığı görülmektedir. Sahip olunan sınai hakkı karşı tarafa terketme anlamına gelen bu yükümlülükler rekabet sınırlaması yaratabildiğinden geçerlilikleri şüphe ile karşılanmaktadır. Bu konudaki etraflı değerlendirmeyi daha sonra yapmak üzere bu tür sözleşmelerin

---

²² ÖZDEMİR s.120

lisans alanın özgürlüğüne bir sınır getirmesi nedeniyle Avrupa Topluluğu Hukukunda kabul edilmediğini belirtelim.²³

Lisans alanın yükümlendiği bu borcun ihlali de esas olarak BK m. 96 nedeniyle tazminat sorumluluğuna yol açabildiği gibi, sözleşme ilişkisini çekilmez hale getirmekte ise haklı nedenle feshe de imkan tanımak gerekir.²⁴

e) Güven ilişkisinden doğan borçlar

Her ne kadar sözleşmelerde lisans alanına, lisans konusu hakka yapılan tecavüzler karşısında lisans verene haber vermek gibi yükümlülük yüklenmekte ise de bu borç aslında güven ilişkisinden kaynaklandığından sözleşmede açıklık olmasa da böyle bir borcun varlığı kabul edilmek gerekir. O halde lisans alan lisans konusu hakka karşı yapılan tecavüzlerde eğer inhisari lisans sahibi ise dava açma, inhisari lisans sahibi değilse tecavüzü lisans verene haber verme borcu bu ilişkiden doğan borç olarak görünebilir.

Diğer yandan lisans alanın, lisans konusu hakkın geçerliliğine ilişkin iddiada bulunmaması da, güven ilişkisi çerçevesinde doğan yan borç olarak görünebilir. Ancak belirtelim ki böyle bir borç yükletilmesi Rekabet Hukukunun yasakladığı bir sınırlama olarak görülüp görülmeyeceği de tartışılan bir husustur. Ancak her halükarda lisans alanın lisans konusu hakkın geçersizliğini ileri sürmesi lisans verene güven ilişkisinin sona erdiği gerekçesi ile sözleşmeyi haklı nedenle fesih hakkı verir. Sözleşme süresi bittikten sonra lisans konusunu kullanmama yükümlülüğü de güven ilişkisinden doğan borç olmakla birlikte, kullanıldığında patent hakkına tecavüz teşkil edeceğinden oradaki hükümlere tabi olur.

Lisans alan için güven ilişkisinde kaynağını bulan bir başka borç olarak, sözleşme ile elde edilen bilgileri başka ürünlerle ilgili kullanmamak, hatta böyle bir tehlikenin olduğu ürünlerle ilgilenmemek veya ilgilense de bilgileri kullanmadığını lisans verene ispat etmek sayılabilir.

Güven ilişkisi sözleşme süresi bittikten sonra da taraflara bir takım yükümlülükler getirilmesine neden olabilir. örneğin sözleşme sona erdikten sonra gizli bilginin kullanılmaması veya açıklanmaması gibi.

Güven ilişkisinden doğan borçların ihlali BK m.96 gereği tazminat sorumluluğuna yol açabileceği gibi, haklı nedenle sözleşmeyi fesih hakkı da verebilir.²⁵

---

²³ ÖZDEMİR s.120-121

²⁴ ÖZDEMİR S.121

²⁵ ÖZDEMİR S.122